

Schuif maatschappijleer niet opzij

Scholieren weten weinig over gelijke rechten, onze democratie en vreedzaam samenleven, zo leert onderzoek. 'Maatschappijleer faalt', kopt de krant. 'Het is nog erger, het vak ontbreekt vaak', betoogt **Marcel Mooijman**.

Jongeren hebben geen affiniteit met politiek en democratie. Ze stemmen niet en tonen geen bereidheid in de samenleving te participeren. Dat blijkt uit onderzoek van het Kohnstamm Instituut (AD 8-11).

In een tijd dat burgers, scholen en politici pleiten voor grotere betrokkenheid bij de samenleving; in een tijd dat de nieuwe regeringscoalitie ijvert voor een maatschappelijke stage op school en een versterkt besef van historisch erfgoed (het *Wilhelmus*, een bezoek aan het Rijksmuseum); in die tijd weten jongeren kennelijk te weinig van de fundamenteën van onze rechtsstaat. Ergo: het schoolvak maatschappijleer en de burgerschapslessen zouden falen.

De werkelijkheid zit anders in elkaar. Het Kohnstamm-onderzoek dat is verricht in ons land en in met Nederland vergelijkbare landen, is gehouden onder tweedeklassers. Echter, in Nederland krijgen jongeren van het vmbo op z'n vroegst in het derde leerjaar maatschappijleer. Kennis van democratie en rechtsstaat is in het buitenland dus vroeger in het lesprogramma opgenomen dan bij ons. Dit kan de lage score van de Nederlandse jongeren geheel verklaren: ze

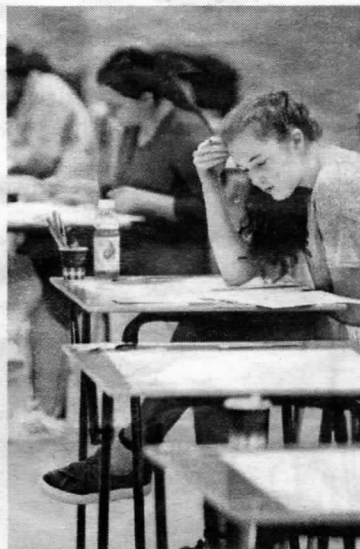
hebben op die leeftijd simpelweg een kennisachterstand, die pas later ingehaald wordt.

Voor alle duidelijkheid, de genoemde kennis kan exclusief tot het schoolvak maatschappijleer worden gerekend. Als enige vak kent maatschappijleer immers examenprogramma's over politiek, rechtsstaat en mensenrechten, sociale en culturele ontwikkelingen en de rol van de media daarin. Iedere burger en politicus omarmt deze kennis. Maar

“

Het vak dat kennis verschaft over de democratie is gemarginaliseerd

tegelijkertijd wordt maatschappijleer een relatief zwakke positie op school toebedeeld. Het is een verplicht vak, maar met weinig uren en uitsluitend te behalen met een schoolexamen. Veel scholen kiezen er echter om financiële redenen voor het niet als examenvak aan te bieden. Schoolbesturen kiezen liever voor vakken als 'ict-vaardighe-

▲ **Leerlingen doen examen in het vak maatschappijleer.**

FOTO ANP

den', Spaans of 'management'. Of zij willen docenten die dergelijke vakken geven niet teleurstellen. Die verliezen immers uren als maatschappijleer een examenvak wordt.

Goede basis

In het middelbaar beroeps onderwijs geldt voor het vak burgerschap, de tegenhanger van maatschappijleer, slechts een 'inspanningsverplichting': als je er maar wat aandacht aan besteedt, dan is het al snel goed. Hier spreken samenleving en politiek dus met dubbele tong. Ze vragen om kennis van democratie en rechtsstaat, maar ze marginaliseren het vak dat leerlingen daarover informeert. Gezien deze feiten wekt het geen verbazing dat deze kennis bij

leerlingen slecht ontwikkeld is.

Scholen moeten van de wet al in de onderbouw het burgerschap van hun leerlingen gaan ontwikkelen. Daar horen allerlei activiteiten, vaardigheden en vormen van maatschappelijke participatie bij. Al die scholen proberen dus burgerschapsprogramma's op te zetten. Het aangehaalde onderzoek meet vooral het falen van deze pogingen.

Dergelijke activiteiten en vaardigheden kunnen ook niet zonder een goede basis. En die ontbreekt nu juist in de onderbouw. Leerlingen hebben tijd nodig voor vakken als geschiedenis, economie en aardrijkskunde. Van de gewenste kennis van maatschappijleer is ook al geen sprake. Burgerschapsprojecten blijven zo vaag en inhoudsloos.

Leerlingen die burgerschap tonen, de democratie omarmen en maatschappelijk participeren: het is in ons aller belang. Scholen dienen dit via een breed aanbod van activiteiten te stimuleren. Maar dan moet een belangrijke bron van kennis, het vak maatschappijleer, wel een sterkere positie krijgen. Als scholen dit niet ter hand nemen, dan de wetgever maar. Naar het Rijksmuseum gaan en het *Wilhelmus* zingen is betekenisloos zonder een vak als geschiedenis. Burgerschap is betekenisloos zonder een schoolvak over democratie, samenleving en rechtsstaat.

Marcel Mooijman werkt aan de Hogeschool Rotterdam als lerarenopleider maatschappijleer.